

Dopisi morajo biti frankirani, podpisani in opremljeni s štampiljko dotič. organizacije

Časopis prejema le člani strok. organizacij, ki so priključene Strok. komisiji za Slovenijo, in sicer brezplačno

DELAVEC

STROKOVNI ČASOPIS

V organizaciji je moč,
kolikor moči — toliko pravice

— Izhaja 25 v mesecu. —

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, pošt. predal 290

Čekovni račun št. 13.562

Telefon interurban št. 3478

Rokopisi se ne vračajo.

Leto XXVII

V Ljubljani, dne 25. maja 1940

Štev. 5

Stranke in strokovne organizacije

Zenevska resolucija Internacionalne o strokovnih organizacijah je bila Marksovo delo. Resolucija je bila napisana neposredno po boju angleških strokovnih organizacij za splošno volilno pravico (1865-66); nosila je na sebi pečat svežih vtiskov iz teh bojev. Smatrajoč, da so strokovne organizacije žarišče celega razreda, se je Marks nadejal (v drugem delu resolucije), da bo iz njih nastala močna proletarska, torej razredna politična organizacija. To se je res tudi zgodilo v Veliki Britaniji.

Toda Marks je jako prožno predvideval še drugačen razvoj dogodkov. Zaradi tega piše (v tretji vrsti resolucije, da: se morajo te vsposobiti poleg za svoje prvotne naloge, da zavestno delujejo kot organizacijski centri delavskega razreda v interesu njegove popolne osvoboditve. Dolžne so, da podpirajo vsako socialno in politično gibanje, ki stremi za istim ciljem. Smatrajoč sebe za borce in zastopnike vsega delavskega razreda in v tem pravcu delujoč, morajo pritegniti v svoje vrste vse delavce.

To stališče v celoti soglaša z današnjim stanjem delavskega gibanja. Strokovne organizacije so bile skoraj edine organizacije delavskih množic. V ostalih delih je obstajalo socialistično gibanje kot idejna skupina brez temeljne baze širših množic. Vpoštevajoč ta dva dela je Marks pričakoval 1866 nastanek močnega gibanja delavskega razreda.

Razvoj je hodil svojo pot. Edina stranka množic je obstajala v Nemčiji. Bismarckov zakon proti socialistom je oviral razvoj politične aktivnosti nemških strokovnih organizacij. Zaradi tega sta postali stranka in strokovne organizacije dva deljena dela na istem temelju.

Vpliv nemškega gibanja pred vojno je bil ogromen. Po tem vzorcu so bila formirana tudi delavska gibanja po drugih deželah. Zaradi tega angleški vpliv ni prešel na kontinent; strokovne organizacije niso postale osnova za strankarsko delavnost.

Vpoštevajoč nadaljnji razvoj dogodkov, se je Marks izrekel za neodvisnost strokovnih organizacij od strank.

Ta njegova izjava pravi: »Nikdar strokovnim organizacijam ni treba, da bodo povezane s kakim političnim združenjem ali da postanejo odvisne od njega, če hočejo izpolniti svojo zgodovinsko nalogo; če se to zgodi, so prejele smrtni udarec. Strokovne organizacije so šola socializma. V strokovnih organizacijah se delavci izobražujejo za socialiste zaradi tega, ker imajo vsak dan pred očmi boj s kapitalom. Vse politične stranke, naj bodo kakršnekoli, navdušujejo delavce samo prehodno, strokovne organizacije nasprotno, pa vežejo delavce trajno, in samo one so v stanju, da predstavljajo stvarno delavsko stranko ter da pokažejo proti sili kapitala popolno enotnost.«

Tu smo navedli v glavnem vse, kar je Marks pisal o odnošaju med stranko in strokovno organizacijo. Ni brez pomena, če navedemo tudi komentar, ki ga je podal stari Kaucký v članku »Sekta ali razredna stranka«, ko so bili laburisti sprejeti v Internacionalo (1909). Ta piše: »Marks nikakor ni mislil, da naj bodo strokovne organizacije enako nevtralne tako napram liberalcem in klerikalcem kakor napram socialistom. Izjavil je kategorično: »Strokovne organizacije so šola socializma... Samo te so v stanju, da ustvarijo stvarno delavsko stranko.« In o angleških strokovnih organizacijah je rekel: »Vsak dan imajo pred očmi del borbe, delec, ki nikdar ne more biti zadosten, da bi jim omogočil spoznanje smisla cele borbe. Ob gotovih prilikah se morejo s tem ogniti boju, kadar gre za njih ustanove vzajemne pomoči.«

Iz navedb je razvidno, kako star je problem nevtralnosti strokovnega gibanja. Ali eno, kar je bistveno v znanstvenem socializmu, niso samo dognani rezultati, marveč tudi analiza, že tudi pot, po kateri se je prišlo do tega. Ni treba ničesar sprejemati nekritično, svetuje Engels, čeprav je kaj, kar ne more vzdržati objektivno kritiko, kar se ne more analizirati. Znanstveni socializem omogoča, da poiščemo pravo pot za naš sedanji konkretni položaj.

Strokovno gibanje uči socializem praktično vsakogar, ki vidi, sliši in ra-

zume. Potrebna je pa svoboda tega nauka, to je, svoboda delovanja strokovnih organizacij, ki je po današnjih pojnih politična stvar. Strokovne organizacije se bojujejo za izboljšanje socialnega položaja delavstva, delavskega razreda. Ali, da more strokovno gibanje vršiti to svojo nalogo, mora imeti tudi politične pravice, ineti mora politične pravice v politični in gospodarski demokraciji. Če ona ali ta politična diktatura delavskemu razredu odreka ali omejuje državljanske pravice, bi bilo skrajno nespametno, če bi se delavski razred, in sicer organiziran sam ne brigal zanje. Zato pravi tudi Marks, da mora strokovno organizirani delavec podpirati politična gibanja, ki imajo namen izvojevati za delavski razred in njegove strokovne organizacije socialno in politično svobodo, svobodo besede, tiska in združevanja. Te stvari so potrebne za delavski razred in so tudi predpogoj, da se morejo strokovne organizacije z uspehom boriti za svoje pravice.

V sedanjih razmerah te nedostatke kar najbolj občuti delavstvo. Ali prav sedanje razmere, ki zopet minejo, nas temeljito opominjajo, da krepimo svoje strokovne organizacije, da ohranimo v njih enotnost, se učimo v njih socializma s praktičnim in teoretičnim delovanjem, vendar vedno v duhu spravljive solidarnosti. Strokovne organizacije morajo delavski razred združiti, da bo tudi v politiki kaj več pomenil in si izvojeval, kar mu gre in je zanj potrebno.

Zaradi teh važnih stvari je trdna sklenjenost strokovnih organizacij nujnost, ki je ne sme ogroziti noben zaveden delavec.

Delavski tisk
zastopa tvoje
interese!

Nova uredba o mezdnih gibanjih v banovini Hrvatski

Na enotnem gospodarskem ozemlju bi morali biti socialno politični zakoni v glavnem enaki. Ako bi se uzakonil na primer v eni banovini osemurni delavnik, v drugi pa deseturni, bi se moral podaljšati delovni čas prav v kratkem povsod na deset ur, ker bi industrija z naprednejšo socialno zakonodajo v kratkem ne bila več konkurence zmožna. Iz tega razloga je potrebno, da uzakonjujejo tudi po reorganizaciji države vse bistvene spremembe obstoječe socialne zakonodaje po banovinah le na osnovi okvirnih vsedržavnih zakonov. Tako nekako je v uredbi o banovini Hrvatski tudi določeno. Tam stoji izrecno, da morajo ostati splošna načela socialne politike tudi po reorganizaciji države predmet vsedržavne zakonodaje. V praksi pa se to pravilno načelo, ki je tudi v zakonu podkrepljeno, vse manj vpoštevajo. Zlasti v banovini Hrvatski se pristopa vse bolj k povsem lastni socialni zakonodaji, ki ni vedno dobra. Eden najbolj tipičnih primerov za to je Uredba o mezdnih gibanjih v banovini Hrvatski. Ta uredba spreminja obstoječo uredbu o minimalnih mezdah, kolektivnih pogodbah in tarifnih pokretilih v zelo bistvenih točkah. Naše delavstvo je večkrat trdilo, da omejuje že zgornja uredba vsepreveč pravico do delavske samoobrambe, ki se izraža v pravici do stavke. Če pa se primerja ta uredba z novo uredbu, ki je uveljavljena sedaj na Hrvatskem, pa vidimo, da je vsedržavna uredba v tem pogledu neprimerno boljša, kakor ona, ki je uveljavljena sedaj na Hrvatskem.

Po tej novi uredbi so na Hrvatskem v nekaterih podjetjih stavke sploh prepovedane. V vseh podjetjih pa jih lahko ban prepove. Stavke se smejo začeti, v kolikor bi se ne prepovedale, le na podlagi rezultata tajnega glasovanja, ki se mora vršiti pod nadzorstvom inspekcije dela. V bodoče ne bodo prepovedana na Hrvatskem le nasilja, zasedba tovarn in slično, temveč tudi postavljanje stavkovnih straž pred tovarnami v svrhu agitacije za stavko. Zdi se nam, da morajo biti obsojene stavke, ki bi se vršile povsem legalno in po predpisih te uredbe že v naprej na uspeh. Za uspeh vsake stavke je vsaj psihološki pritisk borbenih skupin nujen predpogoj.

Kdor izdaja predpise ne glede na to, ta ne pozna stavkovne psihologije in strategije, ali pa ima namen zabraniti vse stavke.

Naj povemo odkrito, da bi si tudi mi želeli, da bi se dalo urejati mezdne konflikte brez stavk. Stavke so samo nujno zlo. Kakor hitro bi se našlo drugo, res uspešno sredstvo za urejanje

tarifnih sporov, bi mogle stavke tudi po naši misli odpasti. Težava pa je v tem, da v svobodnem gospodarstvu takega nadomestila ni mogoče najti. Zato se sodstvo v tarifnih sporih, ki se je skušalo že marsikje uveljaviti, v praksi ni nikjer obneslo, kjer obstoja sistem svobodnih, od države neodvisnih gospodarstev. Vsedržavna uredba o tarifnih pokretilih je ravnala prav, ko je s tem stanjem računala in ni skušala prekomerno omejevati pravice delavstva do samoobrambe. Uredba za banovino Hrvatsko pa s tem ne računa in gre v omejevanju te pravice zelo daleč. Ona uvaža sicer v nadomestilo za to sodstvo v tarifnih sporih. To sodstvo pa se zamišlja tako, da vanj ni mogoče imeti zaupanja.

Rekli smo že, da stoji tako sodstvo v liberalnem gospodarstvu pred skoraj nerešljivimi nalogami. Kakšna mezda je pravilna? Ali se da o tem brez vpregleda v poslovne knjige podjetij sploh razsojati? Uredba ne daje sodiščem v tarifnih sporih izrecno niti te najprimitivnejše pravice. Če si bo sodna praksa to pravico vseeno priborila, pa bo stala še vedno pred drugim zelo dalekosežnim vprašanjem. Eno izmed najvažnejših bo pri tem: Kakšno ustvarjanje rezerv za amortizacijo, pokrivanje poslovnih izgub itd. je pod danimi pogoji upravičeno in kakšno ni.

Sodstvo v tarifnih sporih se od običajnega sodstva bistveno razlikuje. Sodnik sodi po zakonu. Tu pa bi moral soditi sodnik brez zakona. Ako naj

bodo tu gospodarske možnosti določene obrata nadomestilo za manjkajoči zakon, nastane vprašanje, če so naši civilni in kazenski sodniki res oni strokovnjaki, ki bi znali čitati ta ne-napisan zakon. Mislimo, da niso.

Tako nam daje uredba sodstvo v tarifnih pokretilih, kjer že predsednik verjetno ne bo imel strokovne kvalifikacije za sodstvo.

Vsled predpisa, da mora biti delavski član sodišča iz stroke in da ne sme biti poklicen predstavnik delavstva, postaja verjetno, da tudi ta član ne bo kvalificiran za razsojanje v tako dalekosežnih zadevah. Poslodavski predstavnik bo verjetno v tem senatu strokovno najbolj kvalificiran. Zato bo tudi njegov vpliv na predsednika sodišča velik, pretežen.

Vpričo vsega tega si ne moremo kaj, da ne bi ugotovili: Nova uredba o tarifnih pokretilih v banovini Hrvatski jemlje delavstvu važno samoobrambno sredstvo, kakor je stavka. Mesto tega mu daje sodišče, v katero ni mogoče imeti zaupanja. Zato bo imela nova uredba za delavstvo verjetno pretežno škodljive posledice. Ona sedanjo delavsko socialno zaščitno zakonodajo bistveno poslabšuje. Proti takemu poslabšanju se mora oglasiti tudi delavstvo iz drugih banovin, ker ne gre, da bi bilo dovoljeno obstoječo socialno zakonodajo od banovine do banovine rušiti in poslabševati.

Delavstvo na Hrvatskem, ki se je znalo v prejšnjih letih proti mnogo manjšim opasnostim na tem polju ostro opredeljevati, je dobilo sedaj zakon, ki delavstvu res ne more koristiti.

Podpore družinam vpoklicancev na orožne vaje

Ministrstvo vojske in mornarice razglašajo:

Ker so se v zadnjem času pojavili primeri nepravilno dodeljevanih podpor rodbinam obvezancev, poklicanih na vežbe, ali neposrednih in nedovoljenih intervencij poslovnih in drugih ljudi, je potrebno, da bi se izognili nepravilnostim, izkoriščevanju in zlorabam, da vedo družine poklicanih na vežbe to-le:

Družinam vseh onih obveznikov, pozvanih na vežbe, ki so zaradi tega ostale brez nujno potrebnih sredstev za življenje, je zagotovljena državna podpora, kakor jo določa uredba o podpori družinam oseb, pozvanih na vežbo, katero je uveljavila kr. vlada dne 3. oktobra 1939 in je bila objavljena dne 4. oktobra 1939.

Po tej uredbi je odrejena dnevna podpora, ki se razlikuje po krajih draginje, poleg tega pa se vsem tem družinam daje dodatek za vsakega posa-

meznega otroka do 16. leta.

Za zahtevanje te podpore je predpisana vložitev prošnje pri pristojni občini, odn. mestnemu poglavarstvu in sklepajo o dodeljevanju podpore odbori, ki so bili v ta namen ustanovljeni pri vseh okrajnih sodiščih, in sicer brez kakršne koli intervencije in katerega koli posredovanja.

Izredna podpora

Poleg podpore, ki je odrejena po tej uredbi, je ministrski svet na posebno izrecno zahtevo ministra vojske ter mornarice sklenil:

da se vsem siromašnim družinam, katerih hranilci so bili pozvani na vojaško dolžnost in ki so sedaj ostale brez potrebnih sredstev za življenje, takoj izda izredna enkratna podpora 150 din za vsako družino;

da se ta podpora izda neodvisno od podpore, ki se daje na osnovi uredbe o podpori družinam oseb, ki so bile pozvane na vojno vežbo.

GOSPODARSKI VESTNIK

Sovjetska industrija

»Trgovski list« je 15. maja objavil ta-le članek:

Iz »Trgovskega glasnika« objavljamo naslednji članek o sovjetski industriji, ki ga je napisal Vsevolod Tumin:

V predvojni Rusiji je bila industrija zelo slabo razvita. To se najbolj vidi, če pogledamo, koliko je prišlo na prebivalca premoga in železa, tega »kruha« za stroje, v Rusiji in v tujini. Potrošnja premoga je znašala na osebo v Rusiji šestnajstkrat manj kakor v Nemčiji, 23krat manj kakor v Angliji in 24krat manj kakor v Združenih državah Sev. Amerike. Kar se tiče potrošnje železa na osebo je bila v Rusiji osemkrat manjša kot v Angliji, 12krat manjša kot v Nemčiji in 17krat manjša kot v USA. Večina ruske industrijske proizvodnje je bila osredotočena v sredini evropske Rusije, v današnjih oblastih: moskovski, ivanovski, jaroslavski, leningradski in v zapadnem delu oblasti Gorkega. Ta industrija je bila prvenstveno tekstilna industrija.

V ostali Rusiji so bile tovarne redkost. Gospodarska karta Sibirije, srednje Azije in severa je bil pražen papir in ta praznota je bila pretrgana samo z gorskimi venci in strugami rek. Velika ruska bogastva je izkoriščal samo tuji kapital — Francija je topila ruske rude, Amerika je kupovala na Kamčatki vse krzno, Japonska je lovila ribe v Ohotskem morju, Anglija je podirala drevesa v bogatih gozdovih okoli Arhangelska. Leta so potekala, ustvarjali so se novi gospodarski pogoji, nastajala je nova zgodovina in spreminjala se je zemljepisna karta.

Sovjetska zveza je ustvarila novo industrijo in novo gospodarsko karto. Predvsem je bila postavljena pred pristojne činitelje naloga bolj pravilne zemljepisne razvrstitve industrijskih podjetij, naloga, ki je bila tudi izvedena, da je mogel eden voditeljev SSSR reči: »Napredek vodi k temu, da postanejo pri nas vsi kraji industrijski kraji v večji ali manjši meri. Čim bolj bo čas potekal, tem bolj bodo postali to.«

Samo za časa realizacije prve petletke je industrija srednjeazijskih sovjetskih republik narasla za 277 odst., ona Urala in zapadne Sibirije pa za 285 odst.

Razume se, da ta industrializacija dežele izpreminja tudi stari način življenja. Pastirji in lovci postajajo fabrični delavci, Osetinci na Kavkazu tope železno rudo, Baškirji ustanavljajo tovarno za motorje, žene Uzbekistana, ki so zavrgle feredžo (pajčolan), delajo v novih tekstilnih podjetjih.

Sovjetska industrija je predvsem stremela za razvojem težke industrije ter v njenem okviru bi zlasti želela razviti industrijo izdelave strojev. Dejali smo: kovina in v prvi vrsti železo je hrana strojev. Glede železa je bila predvojna Rusija skoraj popolnoma odvisna od svojega juga, od oblasti ob reki Dnjepru, odkoder je prišlo 74 odst. vse ruske proizvodnje železa. Leta 1930 je nek voditelj

sovjetske države govoril: »Pospešujoč z vsemi silami to kovinsko bazo (namreč na jugu), moramo istočasno ustvarjati tudi drugo bazo, ki se bo kombinirala iz kuznečkega premoga ter uralske rude, t. j. uralsko-kuznecko bazo.« Ravno tu je bil tudi sezidan oni znameniti Magnitogorsk, čigar polna kapaciteta je enaka polovici celotne kovinske proizvodnje Anglije.

Toda v uralsko-kuzneckem rajonu se ne dobiva samo črna kovina. Tu se proizvaja tudi baker, nikelj in cink. Tu se tudi iz kovin izdelujejo stroji.

Črna metalurgija se ni ustavila v zapadni Sibiriji, temveč je krenila tudi dalje proti vzhodu, tja, kjer je bil odkrit premog v gornjem toku reke Bureje in kjer je bila odkrita ruda pri Nikolajevsku ter na izrastkih planin Malega Hingana.

Dejali smo, da je v okviru težke industrije Sovjetske unije zlasti napredovala industrija izdelovanja strojev. Ta industrija je v resnici odigrala vlogo vzvoda za celotno rekonstrukcijo gospodarstva Sovjetske Rusije. Vloga te industrije je danes velikanska celo v kmetijstvu in transportu. Predvojna Rusija je bila oskrbljena s stroji, kakor je dejal Ilijč »štirikrat slabše kot Anglija, petkrat slabše kot Nemčija in desetkrat slabše kot USA.« Pred Sovjetsko Rusijo je bila postavljena naloga, da se iz države, ki je uvažala vse stroje, ustvari dežela, ki bo sama proizvajala vse potrebne stroje. Danes zavzema Sovjetska Rusija v izdelavi strojev prvo mesto v Evropi, drugo pa na svetu, takoj za Združenimi državami Severne Amerike. Posebno hitro se je v

Rusiji izpopolnila izdelava kmetijskih strojev. Ker pa se je sam značaj sovjetskega kmetijstva iz temelja spremenil, je bila posvečena posebna skrb izdelavi traktorjev. V predvojni Rusiji ta industrija sploh ni bila znana. V Sovjetski Rusiji je začela kot prva izdelovati traktorje leningradška tovarna »Rdeči putilovec«. (Putilovi zavodi so bili pred vojno približno isto kot Škodovi zavodi na Češkem) Samostojna panoga industrije je postala proizvodnja traktorjev po ustanovitvi dveh velikanskih tovarn stalingradške in harkovske. Nato je začel obratovati tudi tretji industrijski velikan — Čeljabinska tovarna traktorjev, ki izdelava na leto od 40 do 50 tisoč traktorjev s po 50 konjskimi silami.

Avtomobilska industrija je bila ustanovljena s postavitvijo treh največjih podjetij: avtomobilske tovarne pod imenom »Stalin« v Moskvi, zatem enake tovarne pod imenom »Molotov« v mestu Gorki ter tovarne težkih kamionov v mestu Jaroslavu.

Zaradi potreb industrije traktorjev in avtomobilov se je morala ustanoviti cela vrsta pomožnih industrijskih podjetij. Med temi je treba zlasti omeniti tovarno krogljčnih ležajev v Moskvi. Tu bi omenili samo še podjetja, ki grade »nova podjetja«. To so fabrike, ki so potrebne za rudarstvo in fabrike za črno metalurgijo. Tu se zlasti dvigata dva industrijska velikana — Novokramatorski v Ukrajini ter Uralmaš v Sverdlovsku na Uralu.

Jugoslavija bo mogla uvažati iz Rusije številne kmetijske stroje, kar bo pospeševalo mehanizacijo jugoslovanskega kmetijstva. — Ravno tako bo mogla uvažati, kar sem že enkrat poudaril, tudi sovjetske avtomobile, katerih proizvodnja bo narasla v letu 1942., torej ob koncu tretje petletke, na 400.000 avtomobilov na leto.

Neizčrpna ležišča železne rude na Švedskem

Svedska ruda ima 60—70 odst. čistega železa

Švedska ležišča železne rude so postala zadnje čase zelo popularna, saj so predmet svetovne politike. Razumljivo je, da so si hotele velesile, ki so zapletene v sedanjo vojno, zagotoviti bogastvo švedskih železnih rudnikov in da je bilo prav to vzgon važnih mednarodnih dogodkov zadnjega časa. Brez železa ni vojne in železna ruda je dandanes še bolj dragocena kakor zakladi zlata v kletih narodnih bank. Bogatim ležiščem železne rude na Švedskem je treba pripisovati visok življenjski standard švedskega prebivalstva.

Rezerve železa na Švedskem spadajo med največja ležišča na svetu. Tudi pri povprečni produkciji 10.000.000 ton na leto je teh rezerv dovolj za več stoletij, saj so ocenjena na 3 milijarde ton. Po sedanjih političnih in gospodarskih računih so torej ležišča švedske železne rude neizčrpna.

Vrednost švedske železne rude je še tem večja, ker vsebuje 60 do 70 odst. čistega železa in je izvrstna za predelavo. Ležišča švedske železne rude so visoko na severu, v deželi polnočnega sonca, na Laponskem. Središče tega rudarskega področja sta Gällivare

in Kiruna, torej približno na sredi med Severnim morjem in Botniškim zalivom.

Pridobivanje bogastva švedske železne rude je zelo enostavno, a poslužujejo se najmodernejših tehničnih pripomočkov. Enostavno je zato, ker je ruda v 30 do 40 metrov debelih žilah in ker tvori greben celega pogorja skoraj čista železna ruda. Zato torej ni treba globokih rovov, saj leži ruda po večini na površju. Pod goro Kirunavaara na severnem Švedskem, ki je vsa železna, je malo jezera Luossajärvi, ki ima železno dno. Od jezera proti gori drži 5 km dolga žila železne rude, debela 40 do 196 m. Bogastvo te gore cenijo na 100.000.000 ton železa. Skozi to goro so Švedi vrtali predor za železnico. Nad predorom so rudarski jaški. V nadstropjih ob teh jaških pridobivajo rudo in jo kratkomalo spuščajo po jaških v predor na železniške vagonne. Rudo odvažajo po električni železnici v pristanišče. Pozimi jo odpremljajo v Narvik, pristanišče ob Atantskem oceanu, poleti pa v Lulea, luko v Botniškem zalivu. Morje v Botniškem zalivu je skoraj šest mesecev na le-

to zamrznjeno, zato večino rude izvažajo iz Narvika.

V tem rudarskem področju je elektrika skoraj edino pogonsko sredstvo. Največja elektrarna je v Parjusu s kapaciteto okrog 140.000 konjskih sil. Po električnih železnicah vozijo v malih presledkih vlaki po 40 posebnih vagonov, tako da lahko odpeljejo na dan v pristanišča 30.000 ton rude.

Pristanišči v Narviku in Lulea sta tehnično dovršeno urejeni. Vagoni avtomatično izsipavajo tovore na nabrežju v posebna skladišča, od koder rudo zopet avtomatično prelagajo na parnike. Ta moderna ureditev omogoča, da lahko na dan odpravijo po več ladij.

Pristanišča v Narviku se poslužujejo za odvažanje švedske rude predvsem zato, če-

prav leži med 68. in 69. stopnjo severne širine, ker ne zamrzuje niti v najostrejši zimi zaradi toplega Zalivskega toka, ki obliva norveško obrežje. Razumljivo je, zakaj so se za vezniške čete tako prizadevale, da bi iztrgale Narvik iz nemških rok.

Vprašanje je, zakaj si Švedi ob tolikšnem bogastvu niso izgradili svoje železarske industrije, vedeti pa moramo, da ni povsod nakupičeno vse bogastvo, v eni in isti deželi. Švedska ima sicer izredno mnogo rude, nima pa dovolj pogonskih sredstev. Zato si je vedno prizadevala, da bi izvozila čim več rude. Sicer imajo Švedi tudi nekaj težke industrije, vendar je železna ruda glavni predmet njihovega izvoza.

Usoda strojnih tovarn in livarn

V poročilu o svojem delovanju v letu 1939. pravi Jadransko-Podunavska banka v Beogradu, na napreduje nadaljnja likvidacija angažirane banke pri Strojnih tovarnah in livarnah zelo dobro in da bo zaključek te likvidacije mnogo boljši, kakor je pričakovala uprava banke. To poročilo se sliši za sedanje lastnike Jadransko-Podunavske banke kar lepo. Nič razveseljiva pa ne more biti ta stvar za nas, če pomislimo, da se likvidacija tega bančnega angažmana vrši na ta način, da so vse obrate Strojnih tovarn in livarn ustavili, delavce in nameščence, od katerih so mnogi v teh podjetjih pustili vso svojo življenjsko silo, odpuštili, poslopja podrla in material razprodali.

Z odstranitvijo tovarniških poslopij pridobljena zemljišča so parcelirali in jih sedaj razprodajajo. Kakor vidimo iz poročila banke, ki je vse to izvršila, se ta način likvidacije zanj niti ne bo slabo končal, ker očitno za parcele dosega lepe cene.

Seveda gospodov v Beogradu nič ne zanima to, da je Ljubljana izgubila s tem eno svojih najpomembnejših industrij, ki je uživala velik ugled ne samo na vsem Balkanu, temveč tudi drugod. Odločilni činitelj pri Jadransko-Podunavski banki je že precej dolgo vrsto let danes internirani ustanovitelj po Kruppovem vzorcu postavljenih velikih drž. železaren dr. Milan Stojadinović.

Maksimiranje cene moki

V »Službenih novinah« od 10. t. m. je objavljena naslednja odločba glede maksimiranja cene moki.

Urad za kontrolo cen je po zaslišanju odbora za kontrolo cen in na osnovi čl. 3 uredbe o kontroli cen sklenil, da smejo mlinarska podjetja kakor trgovine z moko na debelo na področju urada (t. j. v vsej državi razen v banovini Hrvatski) prodajati od 10. maja t. l. do nadaljnje odločbe vse vrste moke, razen moke 0, Ogg, Og, krmilne moke in otróbov, po cenah, ki ne smejo za več nego 600 din pri 1000 kg presežati cene, kakor so veljale dne 14. februarja t. l. Cena na dan 14. februarja tega leta se računa z vrečami brez davka na poslovni promet. Povprečna cena moki št. 2 je zašala 14. februarja na novosadski borzi 287.50 din; če k tej ceni pristoječe še dovoljeni pribitek 60 din, tedaj je po najnovejši določbi urada za kontrolo dopustna povprečna cena 347.50 din, kar točno ustreza ceni, ki je bila 10. t. m. zabeležena za to vrsto moke na novosadski borzi.

K gornji odločbi urada za kontrolo cen poročajo še iz Beograda, da bo urad za kontrolo cen vsakih 10 ali 15 dni na novo določil pribitek, ki je zaenkrat predpisan v višini 60 din in sicer glede na gibanje cen pšenici na trgu.

Nadalje poročajo iz Beograda, da bosta trgovinski minister in ban banovine Hrvatske predpisala odredbe o mletju enotne pšenične moke, o omejitvi peke kruha iz pšenične moke in o prodaji kruha iz te moke. S to uredbo naj se omogoči štednja s pšenico, zlasti v dobi do nove letine. Zato bo predpisano mešanje pšenične moke z drugo moko in bodo peki primorani izdelovati kruh iz take moke.

Našo situacijo glede kritja domače potrebe v pšenici do nove letine še postruje okolnost, da moramo po trgovinskem sporazumu izvoziti v Nemčijo še večje količine moke v okviru kontingenta 5000 vagonov. Na račun tega kontingenta je Prizad že pred meseci in lani jeseni izvozil v dveh partijah 1500 vagonov pšenične moke (št. 0). Te dni pa je pričel znova kupovati moko za izvoz v Nemčijo.

Maksimalne mesne cene v dravski banovini

Na podstavi čl. 5., odst. 1. uredbe o kontroli cen z dne 5. februarja 1940 (Službeni list št. 68-15) je ban dravske banovine odločil naslednje najvišje cene mesa:

a) za 1 kg govedine prvovrstne kakovosti, ki se kot takšna označi z žigom pri mesnem ogledu, do 14 din sprednji in do 16 din zadnji del z do 25 odst. priklade kosti, za kg pljučne

pečenke brez kosti do 22 din, za kg pljuč in jezika do 16 din, za kg ledvic do 14 din, za kg jeter do 12 din, za kg možganov, srca in vampov do 10 din ter za kg loja do 7 din;

b) za 1 kg govedine drugovrstne kakovosti do 12 din sprednji in do 14 din zadnji del z do 25 odst. priklade kosti, za kg pljučne pečenke brez kosti do 20 din, za kg ostalega mesa pa po cenah, kakor so določene pod točko a);

c) za 1 kg teletine do 14 din sprednji in do 16 din zadnji del z do 30 odst. priklade kosti, za kg teletine brez kosti do 24 din, za kg jeter do 22 din in ostalega drobovja do 15 din;

č) za 1 kg svinjine do 16 din sprednji in do 18 din zadnji del, za kg slanine in sala do 20 din, za kg masti do 22 din, za kg ledvic, srca in možganov do 18 din, za kg jeter do 14 din in pljuč do 10 din.

Gori označene cene veljajo za področja mestnih občin Ljubljana, Celje, Maribor in Ptuj ter naslednjih občin: Št. Vid nad Ljubljano, Polje, Ježica, Dobrova, Vrhnika, Škofja Loka, Stara Loka, Kranj, Trzin, Radovljica, Lesce, Koroška Bela, Jesenice, Dovje-Mojstrana, Kranjska gora, Bled, Bohinjska Bistrica, Brezje, Kamnik, Domžale, Litija, Zagorje ob Savi, Laško, Trbovlje, Hrastnik, Žalec, Teharje, Slovenjgradec, Šoštanj, Slovenske Konjice, Vitanje, Šmarje pri Jelšah, Kamnica, Studenci, Radvanje, Pobrežje, Košaki, Slovenska Bistrica, Sv. Lenart v Slov. gorah, Novo mesto in Kočevje.

V ostalih krajih banovine se morajo računati za 1 din pri 1 kg nižje cene od onih, ki so gori navedene.

V Ljubljani se smejo računati za 1 din višje cene od onih, ki so navedene pod točko č).

Prekrški te odločbe se kaznujejo po čl. 8 uredbe o kontroli cen.

Z dnem objave te odločbe izgube veljavo vse splošne in posebne odobritve cen mesa in masti.

IZ ČESA SO NAPRAVLJENI ŽELEZNI PREDMETI?

Kako to: iz česa? Sigurno iz železa!

Motite se! Vse stvari, za katere mislite, da so iz železa: vilice, žebli, podkve, žica, pravzaprav niso iz železa. Oziroma bolj točno: niso samo iz železa, ampak iz znesi železa in ogljika ter še drugih tvarin. Čisto železo, brez drugih primesi, bi bilo tako drago, da bi stala navadna podkev okrog 1000 din. Taka podkev ne bi bila samo dražja od navadne, ampak tudi neuporabna. Čisto železo je prilično mehko. Pečni drog napravljen iz takega železa bi se skrivil pri prvi porabi. Žebli bi ne mogli zabiti v steno. Žepni nož bi lahko rabili samo za razrezovanje knjig. Čisto železo je tako mehko in se tako lahko razteza, da bi lahko iz njega napravili železni papir, ki bi bil lažji in tanjši od navadnega papirja. Železo, s katerim se vsak dan srečavamo, ima v sebi vedno različnih primesi. Žveplo, na primer, kvari železo, napravi ga krhkega. Najboljši in najvernejši prijatelj železa je ogljik, ki se vedno nahaja kot primes v železu.

STROKOVNI VESTNIK

RUDARJI

BORBA ZA POVIŠANJE POKOJNIN RUDARSKIM IN PLAVŽARSKIM UPOKOJENCEM.

Po dolgem trudu raznih strokovnih organizacij in to predvsem Zveze rudarjev Jugoslavije in društva rudarskih upokojujencev v Hrastniku in drugod, je vendar prišlo do tega, da je Rudarsko glavarstvo v Ljubljani sklicalo za dne 8. maja v Ljubljani anketo predstavnikov kr. banske uprave, Glavne bratovske skladnice delavstva in poslodavcev ter Delavske zbornice. Na tej anketi se je temeljito razpravljalo o strašni bedi upokojujencev in to predvsem onih, upokojujenih po starih pravilih. Zato se je anketa složila v tem, da se najprvo obravnava nujna odpomoč staroupokojujencem in še le za tem vprašanje povišanja pokojnin vsem upokojujencem.

Pri tem se je ugotovilo, da imamo še 1509 staroupokojujencev vdov in sirot, katerih letne pokojnine znašajo od din 12.50 do din 75.50. K temu prejema še doklado mesečno od din 37.— do din 112.50 in 150.—, tako da jih je zelo malo, ki bi prejeli nad din 200.— mesečno. Na daljši debati, na kateri so zastopniki delavstva zahtevali izenačenje pokojnin staroin novoupokojujencev, je prišlo do zaključka, da se naj kot prva odpomoč staroupokojujencem zvišajo doklade za 50 % in to od 1. januarja 1940 dalje. Za to bi bil potreben znesek din 1,160.000.— letno. Ta znesek naj bi se kril iz prispevka Glavne bratovske skladnice, kr. banske uprave in prispevka rudarskih in plavžarskih podjetij. Ker se je predstavnik Glavne bratovske skladnice izjavil, da ona ne more več prispevati kot din 45.000.—, se je sklenilo, da se naj kr. banska uprava čimprej izjavi, koliko bo ona prispevala, a ostanek bo prispevala industrija. Želeti je, da se kr. banska uprava čimprej izjavi, da se tudi industriji ne bodo mogli izmikati.

Pri vprašanju splošnega povišanja pokojnin in izenačenja pokojnin staroupokojujencev z novoupokojujenci se je ugotovilo, da imamo v Sloveniji 4.500 novoupokojujencev, vdov in sirot, katerih pokojnine znašajo od din 70 do din 800 mesečno. Vendar teh slednjih je zelo malo. Povprečna pokojnina novoupokojujencev znaša okrog din 400.— mesečno. Pri tem pa je treba vzeti v obzir dejstvo, da ima mnogo teh upokojujencev še skrbeti za nedorasle otroke, kar njih bedo še poveča.

Ker je pa to vprašanje nemogoče rešiti brez večjih finančnih sredstev, ki bi bila za to potrebna, se je izvolil poseben odsek iz po enega predstavnika Rudarskega glavarstva, upravnega odbora Glavne bratovske skladnice in Delavske zbornice. Ta odsek naj izdela v najkrajšem času načrt za rešitev tega tako nujnega vprašanja. Izgotovljen načrt bo potem predložen vsem zainteresiranim činiteljem, na kar bo potem sklicana ponovna anketa, ki bo v končnem predlogu definitivno sklepala. Na anketi bo sodeloval kot opazovalec tudi zastopnik Zveze industrijev.

Pri tej priliki je bil iznešen apel na zastopnika kr. banske uprave, da naj določi večji znesek za stalno za to svrhu iz sredstev bednostnega sklada, v katerega plačuje okoliš rudarske in plavžarske industrije nad 60%, kar znaša nad 5 milijonov din letno. Za ZRJ se je te ankete udeležil s. J. Arh.

MEZDNO GIBANJE RUDARJEV KERAMIČNE D. D. LIBOJE IN SV. KRIŽ.

Zjedinjene tvornice stakla d. d. v Zagrebu posedujejo poleg tovarn za steklo in porcelan še tri rudnike in sicer Liboje pri Petrovčah, Sv. Križ pri Rog. Slatini in Straža v banovini Hrvatski. V vseh teh rudnikih je zaposlenih okrog 400 delavcev. Produkcija se v glavnem uporablja za domačo potrebo in deputat. Mezde teh rudarjev so precej nizke in to pa največ vsled neorganiziranosti rudarjev in pa radi mezdnih razlik med našimi in hrvatskimi rudarji. Vendar vedno naraščajoča draginja je tudi te rudarje prisilila, da so začeli bolj misliti na potrebo organizacije in povišanje plač. Tako so se na vseh rudnikih vložile mezdne zahteve in pričakovati je, da bodo skoraj rešene.

MEZDNO GIBANJE RUDARJEV DRŽAVNIH RUDNIKOV.

Savez rudarskih radnika v Zenici je v sporazumu z Zvezo rudarjev Jugoslavije in ostalimi zvezami, vložil dne 28. aprila zahteve delavstva po zvišanju mezd, na Generalno ravnateljstvo uprave državnih rudnikov v Sarajevu. Glavna zahteva delavstva je, povišanje vseh mezd za toliko, v kolikor je draginja narastla in pa sprememba gotovih določb v sedaj veljavnem radnem »ugovoru«.

S. D. S. Z. J.

ČLANSTVO SPLOŠNE DELAVSKE STROKOVNE ZVEZE V AKCIJI IN BORBI ZA ZVIŠANJE PLAČ.

Vsled stalno naraščajoče draginje vodi S. D. S. Z. živahna mezdna gibanja in borbe za izboljšanje plač in težkega položaja delavstva. V teku je cela vrsta mezdnih gibanj in sicer: Pivovarji Ljubljana, usnarji v tovarni Indus v Ljubljani in usnarji tovarne Pirich v Ptuj, papirniški delavci Vevče, Goričane in Medvode, tekstilni delavci Grosuplje, Litija, Sv. Pavel, steklarji Hrastnik in Rog. Slatina, kemični Moste, kemični delavci v Hrastniku, kemični delavci v Celju, kemični delavci v Rušah (gibanje že zaključeno) in še več drugih podjetij.

Delavstvo zahteva ponovno zvišanje plač v taki višini, da bo nadoknadeno to, kar je vsled draginje na zaslužku izgubilo.

STAVKA KERAMIČNIH DELAVCEV V LIBOJAH

Zakaj je prišlo do stavke

Čeprav je v podjetju že od leta 1934 obstajala kolektivna pogodba, je bilo v malokaterem podjetju toliko tožba in sporov, kakor v tem. Bili so stalni spori radi kršenja kolektivne pogodbe, delavsko zaščitnih zakonov in delov-

nega razmerja sploh. Stalne intervencije delavskih zaupnikov, organizacije in tudi ob. asii, niso mogle urediti znosnega službenega razmerja, ker podjetje svojih obvez kratkomalo ni izvajalo, ali pa jih je pristransko tolmačilo. Prišlo je tako daleč, da so morali posamezni delavci pri sodišču uveljavljati svoje z zakonom ali pa kolektivno pogodbo priznane pravice. Vsak, ki se je zatekel po zaščito in pravico k sodišču, pa je bil brez usmiljenja odpuščen in vržen na cesto.

Podojetje je leta 1932, ko delavstvo še ni bilo organizirano, znižalo plače za 20, v akordu celo za 60%. Tako so bile v tem podjetju plače skrajno nizke in mnogo premajhne za težavno in naporno delo. Delavci so stalno zahtevali, da se jim to, kar se jim je 1932. leta vzelo, da pri plačah nazaj. Šele v letu 1938, je dobilo delavstvo po dolgem razpravljanju in zavlačevanju povišek 7 do 12%, pa še ta povišek se kljub intervencijam in protestom s strani delavskih zaupnikov in organizacije v mnogih primerih ni izvajal.

Ko je lansko jesen začela naraščati draginja, je vložilo delavstvo preko organizacije zahteve, da se jim povišajo plače za 25%. Nalletelo pa je na popolno nerazumevanje podjetja in so bile vse intervencije in pogajnja brezuspešna in ni prišlo med podjetjem in organizacijo do nikakega sporazuma. Podjetje je dalo od 1. januarja t. l. samo 50 din draginjske doklade mesečno, oziroma 2 din na šiht.

Ker podjetje klub intervencijam zaupnikov, organizacije in sreskega načelstva v Celju ni hotelo plačati čistilcem mase akordnih zaslužkov po kolektivni pogodbi, so bili zopet trije delavci primorani vložiti napram podjetju tožbe. Podjetje je bilo obsojeno. Delavce pa je podjetje iz službe odpostilo in odpovedalo kolektivno pogodbo, ki je stopila iz veljave dne 31. marca t. l.

Delavstvo je preko organizacije vložilo nov predlog kolektivne pogodbe, s katero naj bi se službeno razmerje na novo in temeljito uredilo, da bi bili končno odpravljene stalni spori. Zahtevalo se je odpravo akordnega dela, zvišanje plač, plačane dopuste in nekatere naruralne dajatve.

Po dveh poravnalih pogajanjih, ki so se vršila na sreskem načelstvu v Celju, pa ni prišlo do sporazuma, kljub velikemu popuščanju s strani delavskih zastopnikov. Podjetje je izdelalo svoj tekst kolektivne pogodbe, iz katerega so izpadle vse važnejše določbe, ki bi bile v zaščito delavstva, odklonilo je plačane dopuste, naruralne dajatve, ni hotelo sprejeti v pogodbo temeljnih minimalnih mezd za akordna dela, niti ni hotelo teh minimalnih mezd garantirati. Ponudilo je kot zadnje 4 din draginjske doklade na šiht, oziroma din 6.—, če se všteje še prejšnja 2 din iz meseca januarja.

Delavski zastopniki na tako pogodbo in tako majho povišanje plač niso mogli pristati in sta bili tako obe poravnalni razpravi sreskega načelstva brezuspešni. Na zborovanju 4. maja se je predložilo delavstvu v sklepanje, če podjetnikove predloge sprejme. Delavstvo pa je

predloge podjetja kot premajhne soglasno odklonilo, ter postavilo svoje zadnje minimalne zahteve:

1.) Zvišanje plač vsemu delavstvu za 1 din na vsako storjeno uro. Povišek se všteje k redni temeljni plači. 2.) Akordantom se poviša akord tako, da bo v procentih odgovarjal povišku pod točko 1. 3.) Za akordna dela je določiti minimalne urne mezde in omogočiti vsaj 20% zaslužek nad minimalno urno mezdo, ki naj jo podjetje garantira. 4.) Sklenitev kolektivne pogodbe na glavnih osnovah delavskega predloga z dne 6. aprila t. l. 5.) Zopetni sprejem v delo Marinc Antona in Mirnik Martina.

Te predloge je organizacija predložila podjetju takoj po zborovanju. Da se prepreči stavka, je bil dan podjetju rok do srede, 8. maja, da gornje predloge sprejme, ker bo sicer delavstvo v četrtek, 9. maja stopilo v stavko.

Stavka je bila na zborovanju sklenjena s tajnim glasovanjem proti dvema glasovoma.

8. maja popoldne se je vršilo ponovno delavsko zborovanje. Ker podjetje zadnjih zahtev delavstva ni sprejelo, je 9. maja kompaktno in solidarno stopilo v stavko za svoje upravičene zahteve. V stavki je okrog 150 delavcev, ki preživlja okrog 300 družinskih članov.

Na razpravi dne 3. maja v Celju je bilo ugotovljeno, da znaša v podjetju, vštevi akordno in nadurno delo, povprečna dnevna plača komaj din 27.—. To je najboljši dokaz, kako skromne in upravičene so delavske zahteve.

Stavka traja že od 9. maja. Solidarnost in morala stavkajočih je trdna in nezlomljiva. Podjetje je sicer zagrozilo vsemu delavstvu s pisnimi pozivi, naj se vrne na delo, ker bodo sicer odpuščeni. Tej grožnji in strašilu pa se ni nihče uklonil, ker odpusti niso veljavni, ker je stavka izvršena po zakonitih predpisih in se vodi v največjem redu in disciplini.

Vse delavstvo, zlasti pa naše sodružne organizacije pozivamo, da priskočijo stavkajočim na pomoč z denarnimi podporami, da bodo lahko vzdržali toliko časa, da bo njihovim zahtevam popolnoma ugodeno. Njih zмага, je zмага tudi ostalega delavstva!

ZIVLJENJE NAŠIH ONEMOGLIH UPOKOJENCEV.

Gotovo se še vsi spominjamo delavcev in delavk, katerih nasledniki v tovarni smo mi, ki so nas učili ter uvajali v samostojnost dela, ki pa so bili upokojeni nekateri že leta 1930. Precejšnje število teh je že končalo svoje križev in težav polno življenje, mnogo pa jih je še ostalo in sedaj životarijo bedno življenje izčrpanih in onemoglih proletarcev, ki so vse svoje življenske sile položili v procvit nenasitnega kapitalizma, ki pa jih danes, ko so v potrebi, ne pozna več.

Težko je življenje delavca, ki ima še službo in s tem vsaj skromno existenco, ali mnogo težje je življenje tistih, ki so vse svoje moči pustili v podjetju. Vsaj so nekateri bili zaposleni pri podjetju celih 40 do 50 in še več let. Tudi zanje so porasle cene življenskih potrebščin, ali njih prejemki pa so ostali neizpremenjeni, kljub temu, da so potrebni na stara leta priboljška, ali od kje, ko pa še za redno preživljanje ni bilo dovolj, kako pa naj bo sedaj,

ko draginja tako rapidno narašča.

Vsem, tako delavcem kot nameščencem, so se vsaj nekoliko dvignili njih prejemki, le za te izčrpane starčke se ni našlo ničesar, čeprav je vsem znano, da se z njihovimi prejemki ne da živeti brez škode za zdravje. Kot priča, ki vsak dan gledam življenje teh ljudi, smelo trdim, da je to življenje slabše od beraškega.

Berač gre od hiše do hiše, si izprosi, kar potrebuje, dočim ima delavec še v sebi toliko ponosa, da tega ne stori, ker se zaveda, da bi moral dobiti pomoč od tam, kjer je pustil vse svoje sile. V nekaterih slučajih pa se je že tudi to zgodilo, kar pa je zelo, zelo žalostno. Nekateri obupujejo ter čakajo, kdaj jih bo smrt rešila bednega življenja. Ali res ni mogoče izboljšati večer življenja onim, ki so pustili vse moči v tovarni pri strojih, kjer so jim krvaveli žulji, kjer so kupičili bogastvo onim, ki sedaj uživajo njih sad in jih sedaj nočejo poznati, ko so potrebni okrepčila.

VAŽNA RAZSODBA:

V zadnjem času prihaja često do nesoglasja med poslodavci ter med delavskimi zaupniki glede izplačila vpoklicancev na orožne vaje. Ker nastajajo spori skoraj po vseh krajih, objavljamo prepis rzsodbe Okrožnega sodišča v Ljubljani.

Pl. 1341-39-2

Sodba

V imenu Njegovega Veličanstva Kralja. Okrožno kot prizivno sodišče v Ljubljani je pod predsedstvom s. o. s. Orožna, v navzočnosti s. o. s. dr. Grobelnika in Baričeve kot sodnikom v pravdi tožnika Bedine Ivana, Primskovo 152 po dr. Vilfanu J., odvetniku v Kranju, zoper Krč Franca, Klanc pri Kranju po dr. Šilerju in odvetniku v Kranju radi dinarjev 1.050.— vsled priziva obeh strank zope. sodbo o. s. v Kranju od 21. decembra 1939. P. 897-39-3, potem, ko sta se stranki odpovedali ustni prizivni razpravi v nejavni seji rzsodilo:

Prizivu tožnika se ne ugodi. Prizivu toženca se ugodi, pobijana sodba se tako spremeni, da je toženec dolžan plačati tožniku din 450.— s 5% obrestmi od 7. oktobra 1939 dalje v 15. dneh kot izvržbo.

Obrazložitev.

Oba priziva uveljavljata pravno pomotnost in predlaga priziv tožnika, da se tožbenemu zahtevku v celoti ugodi, priziv toženca pa, da se tožbeni zahtevek zavrne.

Priziv tožnika im prav, službeno razmerje vsled (prvih) orožnih vaj ni bilo prekinjeno. Iz besedila §-a 221 o. z. ne sledi, da orožne vaje službeno razmerje prekinjajo niti nikjer d. u. god nikako zakonito določilo, sicer pa bi bilo socialno krivično, in proti intencijam zakona, da naj vsled izjemnih razmer, ko država rabi vojno silo, trpi socialno šibkejši t. j. službojemalec. Zato je prisoditi tožniku še din 450 in za tri tedne drugih orožnih vaj, ko je 1 teden kot nesporno, že dobil plačan, toraj din 600 za prve orožne vaje skupaj din 1.050.—

Pač pa si mora tožnik pustiti vračunati odgovarjajočo naknado, ki jo je med časom prejel od države. To določa § 221 o. z. Nesporno je

dnevno din 3 za stanovanje ter za hrano vredno din 7 na dan. S temi prejemki si je priboril izdatke, ki bi jih imel, če bi bil pri vojaki. Zato je tožniku vračunati din 600.—, ki predstavlja naknado, ki jo je tekom dveh mesecev orožnih vaj prejel od države.

Toraj tožniku gre din 1.050.— manj din 600 kar znaša din 450.—

Izrek o pravnih stroških se opira na § 445-1 cpp o prizivnih stroških na §§ 143. 152cpp.

Ljubljana, dne 16. decembra 1939.

Franc Orožen, l. r., vodja pisarne.

STAVBINCI

IZ MARIBORA

V Mariboru so dne 15. maja t. l. stopili v stavko soboslikarski in ličilski pomočniki. Število stavkajočih je okrog 87. Na II. poravnalni razpravi je bil med mojstri in našo podružnico (sekcijo soboslikarskih pomočnikov) Sgrj dosežen sporazum, katerega so mojstri tudi podpisali, a izvajati ga niso hoteli.

Pomočniki naj ne hodijo v Maribor radi dela, dokler traja stavka.

STAVBINCI V GIBANJU

Pet mesecev so se vlekle pogajanja za sklenitev nove kolektivne pogodbe in za zvišanje delavskih plač v stavbni stroki. Pet mesecev je stavbno delavstvo pričakovalo, da mu bodo plače zvišane v sorazmerju z naraslo draginjo. Skoraj pol leta so stavbni podjetniki zavlačevali rešitev tega vprašanja, ki je za stavbinsko delavstvo življenjskega pomena.

Medtem so verižniki in spekulantii neprestano navijali cene življenskih potrebščin, predvsem onih, katere pretežno kupuje delovno ljudstvo. Z dneva v dan pada vrednost delavskih zaslužkov, z dneva v dan stavbinski delavec težje živi.

Delavske strokovne organizacije so prvotno stavile podjetnikom predlog za 20 odst. zvišanje delavskih plač. Ta zahteva je bila več kot skromna. Sami podjetniki so morali priznati, da ni pretirana, saj so se že do takrat (v marcu tega leta) dvignile cene najvažnejših življenskih potrebščin za nad 30 odst.

Nato so podjetniki sami predlagali, da naj bi se uvedla enotna draginjska doklada za vse delavce enaka. Delavske strokovne organizacije so zatem spremenile svojo prvotno zahtevo in stavile predlog, da naj vsak delavec dobi najmanj 1 dinar poviška na uro.

Na ta predlog so podjetniki ponudili 25 par za zidarje in tesarje ter 50 par za pomožne delavce poviška na uro. Na zadnji razpravi so podjetniki ta predlog toliko izpremenili, da so bili pripravljani tudi zidarjem in tesarjem dati 50 par ter pomožnim delavcem v I. mezdnem razredu 65 par poviška. K tej ponudbi podjetniki pripominjajo, da je zadnja.

Podjetniki se izgovarjajo, da večjega poviška mezd ne prenese naše gospodarstvo. To je njihova običajna fraza, ki so jo uporabljali na vseh dosedanjih pogajanjih od leta 1936 dalje. Resnica je pa sledeča:

1. Podjetniki ne riskirajo ničesar pri zvišanju plač, ker so se zoper takšen r: o pogodbeno zavarovali pri gradbenih gospodarjih.

2. Znani so slučajii, ko si je podjetnik od

»zaslužka« ene same stavbe nabavi avtomobil, od druge stroj visoke vrednosti, od tretje posestvo itd. To je zadosten dokaz, da podjetniki prav dobro zaslužijo.

3. Za banovinska javna dela je banska uprava dala zagotovilo, da je pripravljena zvišati plače do 75 par na uro. Kljub temu podjetniki trdovratno odklanjajo takšen povišek, čeprav bi niti ena sama para ne šla iz njihovega žepa.

Vemo, da so podjetniki pri prevzemu stavbnih del že vračunali višje delavske mezde. Ker pa nočejo zvišati plač, ostane to v njihovih žepih. Na ta način še posebej dobro zaslužijo. V delavskih družinah pa z vsakim dnem naraščata beda in pomanjkanje.

Zakaj so letos stavbni podjetniki tako trdovratni?

Zato, ker so dobro organizirani in ker mislijo, da je stavbinsko delavstvo premalo organizirano, premalo enotno in sposobno, da bi šlo v borbo za svoje zahteve.

Sedaj so pogajanja končana. Stavbinci se morajo odločiti, ali vztrajajo pri stavljenih zahtevah in gredo v borbo zanje, ali ne. T.

KOVINARJI

IZ CENTRALE SAVEZA METALSKIH RADNIKA JUGOSLAVIJE

Povodom štrajka v aeroplanski industriji v Beogradu in Zemunu, so se mnogi delavci zainteresirani v teh podjetjih obrnili na Centralno upravo SMRJ z željo, da Savez prevzame vodstvo štrajka in da z v poštevh prihajajočimi podjetji stopi v pogajanja radi sklenitve kolektivne pogodbe in likvidiranja štrajka. Radi takih zahtev delavstva je Centralna uprava Saveza odgovorila vsem sodrugom, ki so s tako željo prišli:

Da savez vsako tarifno akcijo prevzema samo v slučaju, kadar članstvo na način kakor to savezna pravila predvidevajo, postopa, to se pravi, da mora delavstvo prvo na svojem sestanku izraziti želje o svojih zahtevah, da je na takem sestanku delavstvo tudi poučeno o načinu in predpisih take akcije in kadar je vse to izvršeno, da delavci poleg tega, da so člani te organizacije, s svojo manifestacijo izrazijo željo, da savez to njihovo akcijo vodi. Na ta način savez prevzema moralno in materialno odgovornost potom svojih funkcionarjev za uspešno izvedbo tarifne akcije.

Vse akcije, katere so bile izvedene potom našega saveza, so se vodile stalno v sporazumu s svojim članstvom. Savez smatra, da so njegovi člani polnoletni in da oni sami imajo odločevati o svoji koži, ne pa da se za njihovimi hrbiti odločuje usoda njihove eksistence, ne da se jih vpraša.

Savez je voljan tudi v tem slučaju prevzeti akcijo v svoje roke, to pa le tedaj, kadar bodo delavci, ki so v tej borbi zainteresirani dali mandat in garancijo, da se bodo ravnali po navodilih, ki jih bodo od Centralne uprave saveza dobili.

Centralna uprava SMRJ.

VSEM PODRUŽNICAM V SLOVENIJI

Centralna uprava SMRJ sporoča, da je bila podružnica v Beogradu in Zemunu potom oblasti razpuščena, to pa iz razloga, ker je bilo

delovanje upravnih odborov v nesoglasju s predpisi saveznih pravil.

Nekdo je pa odnesel štambiljo podružnice in se v zadnjem času razpošiljaljo neke okrožnice, na katerih je odtisnjena štambilja podružnice SMRJ v Zemunu. Opozarjamo vse odbore naših podružnic, da takim okrožnicam ne nasedajo ter vsako, ki bi jo prejeli, pošljejo Centralni upravi.

Centralna uprava SMRJ.

KEMIČNI DELAVCI

Delavstvo zaposleno v Kemični tovarni Ljubljana-Moste je potom svoje organizacije Saveza metalških radnika Jugoslavije sklenilo z podjetjem sledeči

Dotatek h kolektivni pogodbi, ki je bila sklenjena 14. marca 1939.

Prvi odstavek točke VII. člena 2. se spremeni in se glasi odslej:

Delavec, ki nadomestuje samo za prehodno dobo drugega delavca pri delu, ki je nagrajeno z višjo ali nižjo mezdo, prejema svojo staro mezdo za to dobo. Ta prehodna doba sme trajati maksimalno 14 dni.

Dodatek k členu 3. Navedene mezde:

Vsled nastale druginje plača podjetje draginjsko doklado na teden in sicer:

a) za kurjača, vozače premoga, mazače mlina, vozače boksita, drobilce, paznike rdečih cedilnikov, blatovozce, paznike belih mešalnikov, čistilce plošč, delavce pri tehtanju in šaržiranju v oddelku za proizvodnjo kalcinata, kuharja sulfata — din 52 (petdesetdva dinarja).

b) Ostalemu delavstvu, ki spada v kolektivno pogodbo, plača podjetje draginjsko doklado din 47 (štiridesetdesem dinarjev) na teden. Delavcem, ki so sprejeti na novo v službo se ne plača draginjske doklade takoj, ampak imajo pravico do iste šele po preteku štirih tednov nepretrgane službe. Doklade v gori navedeni višini se izplačujejo počenši z novim obračunskim tednom, 16. majem 1940.

Dodatek k členu 3. točka XI.:

V slučaju dostave večjega števila voz pomagajo delavstvu akordne skupine pri premikanju železniških voz pomožni delavci, katere da tovarna na razpolago.

V času dovažanja boksita bo podjetje nastavilo primerno število odmetačev. Tovarna da akordni skupini pri njihovem delu potrebne dežne plašče. Akordna skupina dobi za premik vsake polne cisterne s kislino din 20 (dvajset dinarjev).

K prvemu odstavku člena 4. se doda:

Čistilci rdečih preš dobijo od tovarne čevlje. Delavci zaposleni pri sodi dobijo od tovarne čevlje. Blatovozci na dvorišču dobijo od tovarne čevlje. Čistilec plošč, ki ispira plošče, dobi čevlje. Delavec pri izpraznjevanju in prebivanju mešalnikov dobi od tovarne službeno obleko. Snažilec mlina dobi službeno obleko.

Delavnica:

Službeno obleko od tovarne dobijo: ključavničarji, kovači, zidarji, tesarji, ki so zaposleni pri popravilih in montažah v obratu. Nadalje dobijo predpasnike oni delavci, ki so zaposleni pri izpraznjevanju kisline.

Te mezde se izplačajo tedensko naknadno K odstavku 3., člena 5. se doda:

tudi članu rodbine, ki se izkaže s pooblastilom podpisanega od delavca, ki je bil poklican na orožne vaje.

K členu 9.

Odstavek 3. tega člena določa, da se po preteku pogodbenega leta nekvarno določilom o sprejemu, odpustu in izstopu delavstva določa, da je mogoče vsakega prvega meseca na 2 mesečni rok to pogodbo odpovedati. Ta 2 mesečni rok se sedaj podaljša na 6 mesecev v smislu tega člena.

Ljubljana-Moste, dne 20. maja 1940.

Slede podpisani.

Ta uspeh delavstva je bil mogoče le radi tega, ker se zavedajo, da le v medsebojni slogi, enotnosti organizacije ter dobrih zaupnikov, kateri imajo pred očmi predvsem interes svojih sodelavcev, je boljša bodočnost. Delavci bodo kakor doslej pokazali tudi v bodoče, da pripadajo pod prapor kovinarskega delavstva v Jugoslaviji.

BRIVCI

BRIVSKO-FRIZERSKI POMOČNIKI-CE V ORGANIZACIJSKEM GIBANJU

Ker je življenje iz dneva v dan težje vsled nastalega položaja, smo prisiljeni vsi boriti se za obstoj množice in posameznika. Borba množice proti zlu je težka, a še težja je borba posameznika, da ne rečemo, da je sploh nemogoča.

Zavedajoč se vsega tega, poskušamo mi brivsko-frizerski pomočniki-ce, da se skozi življenje prerinemo čim boljše in uspešneje. Danes je v Ljubljani zaposlenih preko 250 moči, a mnogo jih stoji izven organizacije ter se ne zavedajo pomena strokovnih, socialnih in kulturnih organizacij. To se pravi, organizacijo imamo, toda premalo članstva, nimamo radi tega moralne podpore, a to znači, da nas kljub bistvu, da obstojamo kot kvalificirano delavstvo ni in nas tudi ne priznajo za to, kar smo.

Da poskusi povezati kolege in kolegice v organizirano enoto brivsko-frizerskega delavstva, organiziranega v Ljubljani, je podružnica v Ljubljani sklicala mesečni članski sestanek.

Sestanek se je od 250 v Ljubljani zaposlenih brivsko-frizerskih pomočnikov-ic udeležilo lepo število zavednih sodrugov, reci in piši tudi 4 (štiri) frizerske pomočnice-sodružice. Kakor je torej razvidno, mnogi prezirajo organizacijo iz popolne malomarnosti in nekolegialnosti.

Sam sestanek je potekel v duhu sodružnega dela, kakršnega nam je dala dana situacija ter smo poslušali razne v srca segajoče vzpodbudne besede ss. Mihiča, Vašla, Ivčevića in drugih.

V skoraj polurnem govoru je objasnili predsednik s. Mihič naše zahteve in še posebno naš socialni položaj. Videlo se je, da mu je življenje dalo mnogo izkustva v vseh, kar se tiče borbe za obstoj posameznika kot celote.

S. Cvenčeku Miletu se ni zdelo nekaj prav glede poslovanja odbora zaradi finančne samostojnosti, zato je z neumestno kritiko poskusil vzbuditi v prisotnih nezadovoljstvo.

Toda jedrnate in možate besede s. Mate Ivčevića so dale vsem dokaz, da nasprotujoče delo posameznikov ne igra vloge.

S. Ivčević nam je v lepem nagovoru orisal kratko zgodovino ljubljanske organizacije ter pristavil svoje obžalovanje, da je sploh mogla zgubiti finančno samostojnost. Tega pa niso krivi odbori, niti posameznik, temveč mi vsi, ker smo premalo ali pa nič zavedi za organizatorično delo. — S priporočilom, da se strnemo v močne vrste in z obljubo, da bo tudi sam aktivno posegel v borbo za organizacijo, je končal naš stari borec za naše pravice svoj govor, za kar se mu je vse zahvalilo z velikim aplavzom. S. Vašl posega tudi v debato ter se z zelo borbenimi besedami pridrži predgovorniku obžalujoč nezavednost neprisotnih pomočnikov in pomočnic. Tudi ostali govorniki, kakor ss. Lazič, Novak, Tavčar itd. so dali izraza svojemu srdu radi zamiknosti nekaterih, toda z zaupanjem v bodočnost, so vsi odločni, da se ne pustimo izkoriščati od naših delodajalcev zavoljo teh nezavednežev.

Ko predsednik s. Mihič pokliče prisotne mlajše sodruge, naj brez sramu povedo, kakšne mezde jim dajejo njihovi delodajalci, je bilo ugotovljeno, da se v splošnem kretajo tedenske plače izmed 50 do 120 dinarjev, kar je skrajno nizka plača v teh težkih časih, za ca. 10—11 urno dnevno delo. Nabrani podatki o socialnem položaju brivsko-frizerskega delavstva so dokaz, kako se kršijo zakoni, uredbe in socialne pravice s strani delodajalcev, zato se zelo zgražamo nad delavstvom samim, ko ne vidi, da gre v pogubo, če bo pustilo organizacijo v nemar.

Savez brivsko-frizerskih pomočnikov in pomočnic, centrala v Zagrebu, je dal ljubljanski podružnici, kot središču brivsko-frizerskega delavskega gibanja v Sloveniji z dne 14. maja 1940 finančno samostojnost. Na podlagi tega se bo začelo resno delo za povzdig naše ljubljanske organizacije, kar bo obenem signal za organiziranje vseh brivsko-frizerskih pomočnikov in pomočnic za celo Slovenijo.

Kljub pesimizmu, kateri vlada po vsem svetu, mi organizirani pomočniki in pomočnice gledamo v tem oziru z optimizmom v bodočnost, ker se zavedamo, da smo ravnopravni borci za delavske pravice.

Zato kličemo: vsi brivsko-frizerski pomočniki in pomočnice v organizacijo, da si priborimo to, kar nam po naravnih, socialnih in državnih zakonih gre, to je povišanje mezd in znižanje delovnih ur; D. J.

MONOPOLCI

PREDSTAVNIKI SAVEZA

monopolskih delavcev v Beogradu so na zahtevo podružnice ljubljanske intervenirali pri Upravi monopolov v pogledu povečanja stalnih mest tako za I., II. in III. kategorijo, da ne bi ljubljanska tovarna dobila manj stalnih mest, kakor jih je dosedaj imela, dočim so druge tovarne na jugu dobile zvišano število stalnih mest. Dalje je bilo govorjeno o voja-

ških knjižicah, tako, da bi vsak delavec-ka dobil za slučaj vojne gotove knjižice, da se lahko izkaže, kje da je delal v slučaju potrebe, da bi dobil plačo ali podporo, ako podjetje ustavi obrat ali če se mora delavstvo umakniti v zaledje. Dalje je bila urgirana izdaja pravilnikov, ki so pred objavo v »Službenem listu«. Na vsa vprašanja so predstavniki monopolov obljubili vpoštevanje. Glede povečanja plač pa je predlog uprave monopolov pri ministru financ, ki ga mora odobriti ministrski svet, nakar ga šele minister podpiše, ka-

kor je bilo obljubljeno. To bo v najkrajšem času urejeno. Podružnica ljubljanska, kakor tudi Savezna uprava v Beogradu, sta vse potrebno ukrenili glede izboljšanja razmer monopolnega delavstva, sedaj je vse odvisno od ministrstva. Stvar bi šla bolj hitro od rok, če bi bilo delavstvo bolj zavedno, ali smo še vedno pri starem, češ, če boš ti dobil, ki si organiziran, bom tudi jaz. To se pa mora enkrat nehati, zato ne odlašaj s pristopom v organizacijo, temveč pristopi kar hitro v organizirani kader. — Družnost!

Beleške

Spomladanski ljubljanski velesejem

Letošnji pomladni ljubljanski velesejem bo prirejen kot 47. velesejska razstavna prireditel. Trajal bo od 1. do 10. junija. Obeta se nam več bogatih gospodarskih in drugih posebnih razstav.

Razstavljalcem se nudijo izdatne prevozne, carinske in trošarinske olajšave. — Inozemski obiskovalci dobe na podlagi velesejske legi-

timacije jugoslovanski vhodni vizum brezplačno pri naših konzulatih. Na naših železnicah imajo obiskovalci velesejsma brezplačen povratek. Na postaji morajo kupiti razen vozovice še rumeno železniško izkaznico za din 2.—. Vozne olajšave veljajo za dopotovanje od 27. maja do 10. junija, za povratek pa od 1. do 15. junija.

OBVESTILO.

Obveščamo vsa delavska kulturna in glasbena društva, da se prireditel godbenega društva »Zarja« v Zadvoru (Dobrunje), določena za dne 2. junija 1940 zaradi nastalih razmer preloži za nedoločen čas.

Odbor.

NEPOJASNJENI DOGODKI

Bistvo znanosti je v tem, da najde točno ugotovitev vsaki stvari in vsakemu dogodku. Pa vseeno se dogajajo stvari na svetu, ki jih ne more razjasniti noben učenjak. Kot primer bomo navedli dva slučaja, ki še vedno čakata točnega pojasnila in ugotovitve.

Do nedavna je hodil lev edino s samico na lov. Kar naenkrat so pa spremenili levi način življenja. Sedaj se redno pojavljajo v čredi.

Drug slučaj je še bolj zanimiv. Muskat je rastlina, ki je bila v teku stoletij znana po svojem močnem, prijetnem in trajnem vonju. Leta 1914 pa je ta rastlina zgubila vonj. Pa ne mogoče samo na enem vrtu, kraju ali državi, ampak po vsem svetu. Muskat je danes brez vonja. Današnja generacija ne ve, kakšen vonj je imela ta rastlina. Po vsem svetu je izgubil muskat vonj in to v prvem letu svetovne vojne. Zakaj? Na kakšen način?

VODA V ČLOVEKU.

Človek, ki tehtta 70 kg, nosi v sebi 45 kg vode v različni obliki. Morda bo to marsikoga presenetilo. Človek obstoji iz 65% vode in samo 35% gostih snovi. Seveda je količina vode v poedinih človeških organih različna. Tako obstoja v očesu okoli 99% vode, kri iz 80, možgani, koža in vranica iz 75, jetra in kosti pa iz pičlih 50%. Če bi izgubil človek 10%

vode, nastanejo važne motnje v njegovem zdravju, pri izgubi 20% vode pa nastane smrt. V Srednji Evropi živeči človek potrebuje dnevno okrog 3 litre vode, ki jo dobiva v obliki živil. Seveda je tudi hrana bogata na vodi. Tako vsebujeta sadje in sočivje 85% vode, ribe 80, krompir 75, meso pa 70%. Voda se izloča iz teh snovi med prebavo.

Razen tega zastaja voda v človeškem telesu z oksidacijo vodika, zapopadenega v poedinih živilih. Tako nastane dnevno približno 3 decilitre vode. Zanimivo je, da imajo otroci v sebi več vodë nego odrasli. Žeja skrbi za to, da prihaja v organizem dovolj vode. V 10 letih porabi človek približno en vagon vode. Iz telesa odhaja voda skozi ledvice, kožo in pljuča. Nekateri v morju živeče živali obstojajo iz 99,75% vode. Rastline imajo v sebi do 95% vode. Pomen vode za življenje je bil znan že v starem veku. Tako je grški filozof Thales v Atenah učil, da je voda edini element vse zemlje, iz katerega nastaja vse drugo.

POVEČAN IZVOZ JUGOSLOVANSKEGA LESA.

Za 1 milijardo in 121 milijonov dinarjev lesa smo lani izvozili iz naše države. V primeri s predlanskim izvozom se je toraj povečal za dobro četrtino. Najboljši kupec je bila Italija, nato pa slede Madžarska, Nemčija, Anglija, Grčija, Francija in Argentina. Najbolj se je izvoz lesa povečal v neklirinske države. Posebno se je izvoz dvignil v jeseni, ko je iz svetovnega trga izginila Finska in za njo deloma tudi Švedska.

Delavski tisk
je tvoj vodnik!